

Rapport herkomstonderzoek Koninklijke Verzamelingen

Maart 2015

Samenvatting

Eind 2013 kondigde het bestuur van de Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau onder voorzitterschap van Hare Majesteit de Koningin, een onafhankelijk onderzoek aan naar de herkomst van de kunstvoorwerpen die sinds 1933 tot de Koninklijke Verzamelingen zijn gaan behoren. Doel van het onderzoek was vast te stellen of er kunstwerken in de collectie zijn waarvan de herkomstgeschiedenis verwijst naar roof, confiscatie, gedwongen verkoop of andere verdachte omstandigheden vanaf het begin van het nazi-regime in Duitsland in 1933 tot en met het einde van de Tweede Wereldoorlog.

De Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje Nassau heeft voor de begeleiding van het onderzoek een commissie in het leven geroepen. Deze commissie staat onder voorzitterschap van prof.dr. Rudi Ekkart, voormalig directeur van het RKD, Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis en voorzitter van diverse commissies op het terrein van roofkunst en restitutie. Verder bestaat de commissie uit mw.drs. Judith Belinfante, voormalig directeur van het Joods Historisch Museum tevens voormalig lid van de Commissie Herkomst Gezocht, en prof.dr. Peter Sigmond, voormalig directeur collecties van het Rijksmuseum tevens lid van het bestuur van de Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau. Het onderzoek is uitgevoerd door twee onafhankelijke onderzoekers met expertise op dit vlak. Voor het onderzoek is aangesloten bij de methode die in andere nationale en internationale herkomstonderzoeken is gehanteerd

Uit het onderzoek bleek dat het overgrote deel van de kunstwerken al ver voor 1933 tot de Koninklijke Verzamelingen behoorde. Bij de sinds 1933 verworven kunstwerken werden, op enkele hierna genoemde uitzonderingen na, geen aanwijzingen voor roof, confiscatie of gedwongen verkoop gevonden.

Bij een schilderij van Paul Bril dat in 1948 aangekocht werd van de Stichting Nederlandsch Kunstbezit, kon in de diverse bronnen geen roof, confiscatie of gedwongen verkoop vastgesteld worden. Mogelijk was het schilderij ooit eigendom van de Joodse Nederlandse kunstschilder Joseph Henri Gosschalk. De archieven geven geen uitsluitsel over wie vóór eind 1939, begin 1940 eigenaar van het schilderij was. Wel bleek dat het schilderij in ieder geval al voor de bezetting van Nederland in mei 1940 in bezit was van een Nederlandse kunsthandelaar die na de oorlog verklaarde dat het een volkomen vrijwillige verkoop betrof.

Uit het onderzoek kwam één schilderij naar voren waarbij de herkomstgeschiedenis wel verwijst naar roof. Het schilderij *Het Haagse Bos met gezicht op Paleis Huis ten Bosch* van Joris van der Haagen moest in 1942 door een Joodse verzamelaar worden afgestaan aan de roofinstantie Lippmann, Rosenthal & Co in Amsterdam. Via een aantal omzwervingen kwam het schilderij na de oorlog terecht bij een Nederlandse kunsthandel waar Koningin Juliana het in 1960 aankocht zonder kennis te hebben van de herkomstgeschiedenis van het schilderij. De Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau heeft, naar aanleiding van de bevindingen van de commissie, contact opgenomen met de erfgenamen van de oorspronkelijke eigenaar met het oog op restitutie. Vanwege de privacy van de betrokkenen worden geen verdere details vermeld.